

Інтродукція *Macleaya cordata* (Willd.) R.Br. в умовах ботанічного розсадника кафедри біології Уманського національного університету садівництва та використання Мамчур Т.В.

*Уманський національний університет садівництва,
Кафедра біології (м. Умань, Україна) mamchur-tv@ukr.net*

Вступ. Головне училище садівництва з м. Одеси було переведено до м. Умані в 1869 р. У зв'язку зі зміною кліматичних умов разом з рослинами й іншими матеріальними цінностями їх розташували на базі дендропарку «Софіївка» та прилеглий території.

В навчальних установах для вивчення цікавих груп рослин було відведено ділянки для їх інтродукції, вирощування та практичного використання в навчальному процесі. Такої уваги й заслуговували лікарські рослини, які мали не лише лікувальні властивості, а й декоративні. Таким чином, ботанічний розсадник слугував для вивчення морфологічних ознак рослин, їх розмноження, збір гербарних зразків.

У зв'язку з реорганізацією навчального закладу в усі віхи історії було збережено традиції навчального процесу і на сьогодні вдосконалюються, поповнюються новими інтродуцентами для їх вивчення студентами, проведення наукових досліджень, їх використання.

Привернула увагу не менш цінна в ті часи й на сьогодні лікарська рослина *Macleaya cordata* (Willd.) R.Br. В умовах ботанічного розсадника кафедри біології Уманського національного університету садівництва (далі УНУС) збережено вирощування цієї цінної рослини та є природним матеріалом для студентів зі спеціальності 091 Біологія, 206 Садово-паркове господарство під час вивчення дисципліни ботаніка і систематика рослин з використанням в озелененні та лікарській фармацевтичній промисловості.

Мета. Дослідити інтродукцію *Macleaya cordata* на колекційній ділянці лікарських рослин в умовах ботанічного розсадника кафедри біології УНУС. З'ясувати вирощування та використання рослини, а також узагальнити її історичні відомості ведення інтродукції та вирощування в умовах навчального закладу.

Матеріали та методи. На основі ґрунтового аналізу літератури вивчили інтродукцію та лікарські властивості, використання. Опрацювали історичні колекції гербарію (UM) за гербарними етикетками та визначили терміни її вирощування в умовах навчального закладу.

Результати та їх обговорення. Маклея серцеподібна (*Macleaya cordata* (Willd.) R.Br.) – багаторічна трав'яниста рослина з родини Раравергасеae. Рослина досягає 3 м висоти, стебла галузисті, сизо-зеленого забарвлення, з восковим нальотом. Потужне жовто-оранжеве кореневище з додатковими коренями. Листкові пластинки завеликі (до 25 см завдовжки), темні, коричнево-зелені, а з нижньої сторони білі, запушені. Квітки дрібні (до 1 см), оранжево-рожеві, які зібрані у розгалужену волоть (до 40 см). Квітують у серпні, плоди у вигляді обернено-яйцеподібної коробочки дозрівають у вересні. Природний ареал розповсюдження Північно-Східний Китай [1].

Історичні документальні матеріали – гербарні зразки учнів училища стали відомими свідченнями з інтродукції та вирощування *Macleaya cordata* ще в 1884 році (див. рис.). Колектором був учень училища Йозеф Пачоський, який згодом став відомим ботаніком, природодослідником, професором. Гербарні збори було виокремлено до переліку рослин, які зібрано у розсаднику квітково-декоративних рослин училища (Ex horto botanico Umaniense). Ймовірно рослину вирощували з метою впровадження в озеленення населених місць [2].

У свій час рослина мала синонімічну назву *Bocconia cordata* Willd., як відмічено на гербарній рукописній етикетці автором. Тому, здійснено перевірку таксономічної

приналежності за міжнародною базою даних біорізноманіття (GBIF: Global Biodiversity Information Facility. URL: <https://www.gbif.org/uk/>) [5].

Серед збережених планів ботанічного розсадника УНУС нам стало відомо, що із 1966 р. *Macleaya cordata* була представлена у складі колекції Paraveraceae. Під час реконструкції розсадника деякі рослини було перенесено у колекційну ділянку лікарських рослин в т.ч. і маклею.

Проведений нами ґрунтовний аналіз літературних джерел, свідчить про її лікарські властивості та широке використання в фармакології. Унікальні властивості та склад біохімічних речовин сприяє використанню її проти численних хвороб. Усі частини рослини отруйні, яскраво-оранжевий сік містить ізохінолінові алкалоїди (до 1,28 %): алокриптонін, сангвірин, протопін, хелерин, берберин та є концентратом селену. Встановлено, що найбільше їх переважає у кореневищі, листках, а дещо менше – у стеблі й суцвітті.

З'ясовано властивості та використання її в даному часі, як цінну лікарську рослину, що набуває популярності із використанням сировини – трава (*Herba Macleayae*), отримання препарату «Сангвіритрин», у ветеринарії біологічно активної добавки «Сангровіт», які володіють антимікробною та антигрибковою активністю [4].

О.О. Орлов, Л.М. Губарь [3] описали під час флористичних досліджень виявлений здичавілий новий адвентивний вид *Macleaya cordata* у м. Житомирі та м. Києві (2007 р.). Оскільки рослина набула популярності у квітниковому культивуванні, то звичайно стала ергазіофітом «втікач у природу», тобто вийшла за межі культивування. Рослина розмножується вегетативно, навіть після скошування її пагони вдало відновлюються.

Висновки. Серед відгуків знахарів, лікарів рослину згадують з її славними лікувальними й профілактичними діями, на які попит зростає з року в рік, аптекарські заклади потребують фітопрепаратів. Нині *Macleaya cordata* заслуговує уваги на вирощування у промислових масштабах для потреб фармацевтичної галузі. Садівників-аматорів вона приваблює своїми декоративними властивостями – об'ємним компактним кущем, величними суцвіттями під час квітнування та листковими пластинками.

Література

1. Маклея серцеподібна. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/Macleaya_cordata(accessed 2.11.2022)
2. Мамчур Т.В., Чорна Г.А. Фонди Наукового гербарію Уманського національного університету садівництва (УМ). Гербарна колекція Йозефа Пачоського: монографія / авт.-упоряд. Т.В. Мамчур, Г.А. Чорна; за ред. д-ра с.-г. наук В.П. Карпенка. Умань: Видавець «М.М. Сочинський», 2022. С. 150, 172.
3. Орлов О.О., Губарь Л.М. Перші випадки здичавіння *Macleaya cordata* (Willd.) R. Br. (Paraveraceae) в Україні. Український ботанічний журнал. 2009. Т. 66, № 4. С. 550-553.
4. Трощенко О.В., Дармограй Р.Є., Глущенко Л.А. *Macleaya cordata* R. Br. – перспективне джерело нових антимікробних лікарських засобів. *Лікарські рослини: традиції та перспективи досліджень*: матеріали IV Міжнародної наукової конференції присвяченої 140-річчю з дня народження П.І. Гавсевича (Березоточа, 13-14 червня 2019 року) / ДСЛР ІАП НААН. Київ: «Компринт», 2019 С. 154-157.
5. Global Biodiversity Information Facility. URL: <https://www.gbif.org/uk/>(accessed 2.11.2022).

